

FJÄRILAR I ODLINGSLANDSKAPET

Bastardsvärmare

Den sexfläckiga bastardsvärmaren är ensam om att ha sex röda fläckar på framvingen. På latin heter sexfläckig bastard svärmare *Zygaena filipendulae*, bredbrämad bastard svärmare *Z. Ionicerae* och mindre bastardsvärmare *Z. viciae*. Foto: Martin Sjödahl

Vackra men giftiga

Bastardsvärmarna är egentligen inga "äkt" dagfjärilar, men eftersom de flyger på dagen och likt dagfjärilar har klubbformig avslutning på antennerna brukar de ändå ibland föras till dagfjärilarna. Gemensamt för bastardsvärmarna är att de är påtagligt såvliga jämfört med andra fjärilar. De sitter stilla långa perioder och flyger långsamt och är därför lätta att observera.

Bastardsvärmarnas utseende är mycket karaktäristiskt med svart kropp, röda bakvingar och svarta framvingar med röda fläckar av olika form och antal. Den svartröda färgsättningen är en varningssignal till fåglar: "Ät inte mig, jag är giftig!" Mycket riktigt kan bastardsvärmarna utsöndra ett gift, vätecyanid. I Sverige finns sex arter bastardsvärmare varav två är sällsynta och med lokala förekomster och en endast i fjällmiljöer. De övriga tre arterna förekommer i odlingslandskapet.

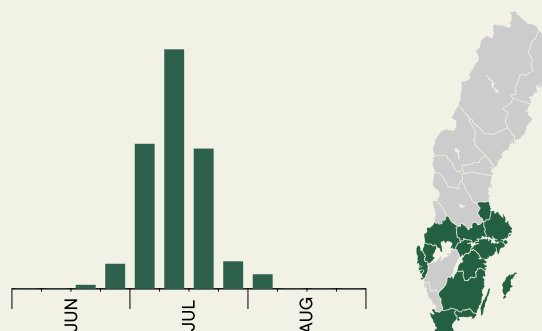
Lägger ägg i klöverrika gräsmarker

Typiska miljöer för bastardsvärmare är extensivt skötta, magra gräsmarker i varma vindskyddade lägen med riklig förekomst av ärtväxter. Vägkanter, betesmarker, torra backar och ledningsgator är miljöer där man kan hitta bastardsvärmare. Förr var ängar en viktig livsmiljö för bastardsvärmare liksom för flera andra fjärilar.

I det öppna odlingslandskapet ser man väldigt sällan bastardsvärmare annat än i trädbevuxna betesmarker i utkanterna på slätterna. Kärtingtand, rödklöver, kråkvicker och gulvial är exempel på ärtväxter som används som värdväxter att lägga ägg på. De vuxna fjärilarna ses ofta söka föda på nektarrika växter, som åkervädd, väddklint, rödklöver och kråkvicker.

Uppskjutet puppstadium

Larverna av alla arter bastardsvärmare övervintrar. På våren fortsätter larverna att äta av värdväxterna och förpuppas vanligen i mitten av juni.

Flygtider och utbredningskarta för mindre bastardsvärmare. Diagrammet visar när på året som det är störst chans att se mindre bastardsvärmare i dess svenska utbredningsområde. Data från Artportalen.

En bredbrämad bastardsvärmare på perserklöver. Vingarna är längre, mörkare och spetsigare än hos mindre bastardsvärmare. Foto: Johan Wallander

En del larver verkar strunta i att förpuppa sig utan lever flera somrar och vintrar som larv innan de förpuppas och utvecklas till fjärilar. Juli är den månad då man har störst chans att se bastardsvärmare. Ibland kan man se parande individer som är stilla under lång tid på nektarväxter.

Liknande arter

Den sexfläckiga bastardsvärmaren har sex röda fläckar på vardera framvingen, till skillnad från den mindre och bredbrämade bastardsvärmaren som har fem fläckar. Bakvingarna är röda hos alla tre arterna. Mindre och bredbrämad bastardsvärmare kan vara mycket svåra att skilja från varandra. Kännetecknen som man kan lära sig är att den mindre bastardsvärmaren är just mindre och har rundare och mer genomskinliga vingar än den bredbrämade.

Hotade och rödlistade

Av Sveriges sex arter bastardsvärmare är de fem arterna som är knutna till södra Sveriges odlingslandskap rödlistade. Den sjätte arten, fjällbastardsvärmare, finns bara på kalvfället.

En larv av bredbrämad bastardsvärmare. Foto: Martin Sjö Dahl

Du kan hjälpa bastardsvärmaren

De flesta åtgärderna gynnar fler arter av fjärilar samt även humlor, solitära bin och skadegörarens naturliga fiender. Se till att de blomrika miljöer som du skapar är solexponerade och gärna vindskyddade. Se också till att det finns värdväxter där fjärilen kan lägga sina ägg.

På åkern

- Låt några remsor i klöveroch luservvallar mot betesmarker förbli oskördade.
- Skapa blomrika områden i fälthörn och på svårbrukade delar av åkern. Så allra helst ängsfröblandningar där, men ärtväxter går också bra. Livslängden på örterna förlängs väsentligt om man skördar varje år, eftersom ansamling av förna är negativt för örterna.

I betesmarker och randzoner

- En viktig åtgärd för att gynna bastardsvärmare är betesfria år i soliga, varma och vindskyddade hagar med mycket ärtväxter.
- Släpp ut djuren sent på bete i hagar med käringtand, skogsklöver och vicker.
- Om möjligt, låt hagar med mycket ärtväxter betas extensivt.
- Skapa en äng som du skördar årligen i augusti.
- Slå blomrika vägkanter sent under växtsäsongen.
- Slå bara vägens ena väggkant! På så sätt finns det alltid en väggkant som blommar åt gången och antalet trafikködade fjärilar minskar.

I gårdsmiljön

- Anlägg fjärilsrabatter med lavendel, mynta, hampflockel, gullris, vitlysing, kärleksört, timjan och röd solhatt i trädgården.

Åkervädd är en viktig nektarväxt för bastardsvärmare. Foto: Petter Haldén